

Kína – Az egyensúly helyreállítása és a fenntartható felzárkózás*

Rippel Géza

A Kínai Népköztársaságot az elmúlt évtizedekben lendületes gazdasági növekedés jellemezte, így érdemi felzárkózást mutatott a fejlett gazdaságok fejlettségi szintjéhez. A GDP növekedési ütemének válság kitörése utáni jelentős lassulását ciklikus és strukturális tényezők egyaránt magyarázzák. A válság előtti növekedési modellből örökölt egyensúlytalanságok jelentősége emelkedett, megkérdőjelezve a gyors gazdasági felzárkózás fenntarthatóságát. Az „új norma” keretében a kínai gazdaság egyensúlyának helyreállítása elsősorban a lakossági fogyasztás előtérbe helyezésével mehet végbe, ugyanakkor a magánszféra jelentőségének erősítése továbbra is kiemelt fontosságú. A közepes jövedelmi csapda elkerülése érdekében Kínának elsősorban a hazai innováció, a magasabb hozzáadott értékű termelés és a rugalmasabb pénzügyi rendszer révén kell emelnie termelékenységét. Egy kiegyensúlyozottabb és fenntarthatóbb növekedési pálya eléréséhez elengedhetetlen a jelenleg fennálló egyensúlytalanságok – jelentős területi egyenlőtlenségek, a kínai pénzügyi rendszer gyengeségei – mérséklése. Jelen tanulmány a konvergenciaelmélet és a kelet-ázsiai országok tapasztalatait felhasználva mutatja be a sikeres felzárkózás feltételeit.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: O1, O47, O53

Kulcsszavak: Kína, gazdasági felzárkózás, közepes jövedelem csapdája, aggregált termelékenység, gazdaságszerkezet

1. Bevezetés

Kínát az elmúlt évtizedekben élénk gazdasági növekedés jellemezte, amelyet többek között az ország mérete, nyersanyagokkal való ellátottsága és egyedi történelme magyarázott. Az 1970-es évek végén végrehajtott kínai gazdasági nyitásnak köszönhetően az ország könnyebben jutott külföldi tőkéhez és elmélyítette a globális értékláncokban betöltött szerepét. A „nyitott kapuk politikájával” párhuzamosan jelentősen megugrott a gazdasági növekedés üteme, különösen miután az ország 2001-ben csatlakozott a Kereskedelmi Világszervezethez (WTO). A WTO-csatlakozás és a globális válság kitörése között közel 20 százalékkal növekedett a kínai export, ami a világkereskedelem átlagának több mint háromszorosát tette ki. A Mao-kor-

* Jelen cikk a szerző nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját.

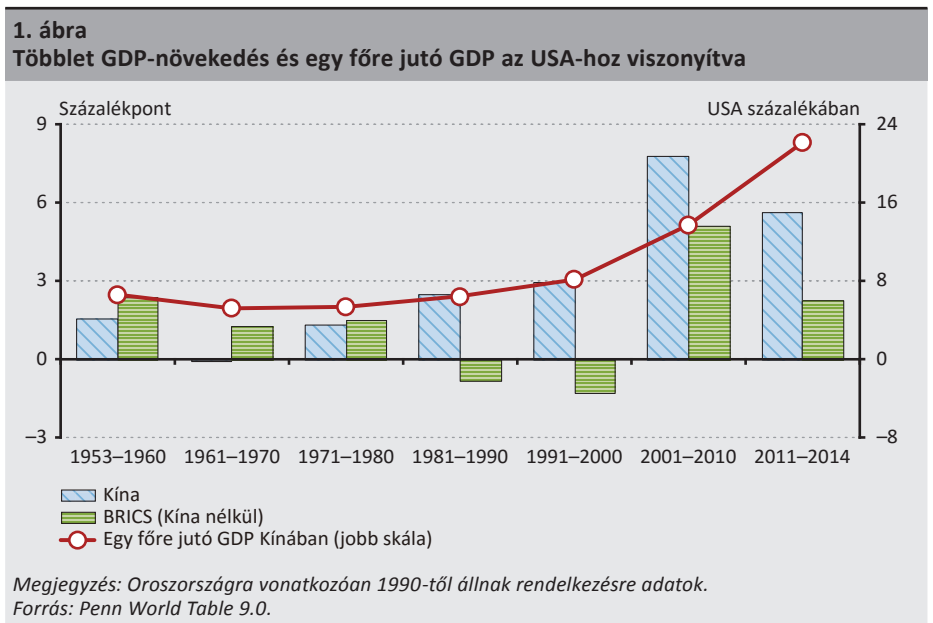
Rippel Géza a Magyar Nemzeti Bank elemzője. E-mail: rippelg@mnk.hu.

A kézirat első változata 2016. szeptember 21-én érkezett szerkesztőségünkbe.

szakhoz képest a szolgáltatások relatív jelentősége emelkedett, és a termelékenység bővülése szintén pozitívan befolyásolta a gazdasági teljesítményt.

Az elmúlt két évtizedben Kína bruttó hazai terméke átlagosan közel 8 százalékkal növekedett (2001 és 2010 között több mint 9 százalékkal), ami élénkítette a világkereskedelmet és a globális gazdasági növekedést. Más nagy feltörekvő gazdaságok – Brazília, Oroszország, India és a Dél-afrikai Köztársaság (a BRICS-országok) – szintén élénken, a fejlett gazdaságokét meghaladó ütemben növekedtek az elmúlt évtizedekben. Kína GDP-je 1978 óta átlagosan 4,5 százalékponttal bővült gyorsabban, mint az Amerikai Egyesült Államoké, 2001 óta pedig 6,7 százalékponttal (1. ábra).

Az élénk növekedés gazdasági fejlődés szempontjából történő értékelésekor a GDP helyett a leggyakrabban használt mutatószám a vásárlóerő-paritáson (PPP) mért egy főre jutó bruttó hazai termék. Kína elmúlt évtizedekben lezajló jelentős növekedése az egy főre jutó GDP érdemi emelkedését eredményezte. 1978-ban Kína az USA fejlettségi szintjének csupán 5 százalékát tette ki, ami az elmúlt évek jelentős bővülésének hatására 2014-re közel 24 százalékra nőtt.

Bár a kínai egy főre jutó GDP továbbra is jelentősen elmarad az USA-étól és más fejlett gazdaságokétól, az elmúlt évtizedekben tapasztalt robusztus gazdasági növekedés indokolja az alábbi elemzés fontosságát. A vizsgált időszakban a jelentős gazdasági expanzió nem volt inkluzív, ami az egyensúlytalanságok növekedését eredményezte és akadályokat gördített a gazdasági fejlettség további emelkedése elé. A folyamat eltérő módon hatott a különböző gazdasági ágazatokra, ami torzította

a jövedelmek és a termelékenység szerkezetét. A válság kitörése óta a kínai GDP növekedési üteme lassult, amit ciklikus és strukturális tényezők egyaránt magyaráznak.

A lendületes gazdasági felzárkózás fenntartásához Kínának változtatnia kellett növekedési modelljén. A kínai gazdaság áttérése egy „új normára” („new normal”) már elindult, egy kiegyensúlyozottabb növekedési pálya eléréséhez azonban további lépések szükségesek. Kína a világ egyik legnagyobb gazdasága, így a gazdaságszerkezet átalakulása a globális gazdasági teljesítményt is befolyásolhatja. Jelen tanulmány rávilágít a fenntartható gazdasági felzárkózás feltételeire az „új norma” keretében, és kijelöli a további fejlesztésre szoruló területeket is. Kína elmúlt évtizedekben mutatott élénk gazdasági bővülésének és a növekedési ütem közelmúltbeli lassulásának értékelésekor érdemes figyelembe venni a konvergenciaelmélet eredményeit és a gazdasági szerkezet változását is.

2. Gazdasági felzárkózás – Elmélet és empirikus tapasztalatok

Az ország kivételes gazdasági teljesítményével párhuzamosan a kínai egy főre jutó GDP közeledett a fejlett gazdaságok fejlettségi szintjéhez. Kína teljesítményének hosszú távú értékelésekor figyelembe kell venni a felzárkózás jellemzőit és a gazdaságelméletek megállapításait. Az alábbi fejezet a konvergenciaelmélettel és a gazdasági felzárkózás empirikus tapasztalataival foglalkozik, elsősorban azzal a céllal, hogy összefoglalja a sikeres esetek közös jellemzőit és rávilágítson a konvergencia szükséges feltételeire.

2.1. A gazdasági felzárkózás elméletének áttekintése

A gazdasági felzárkózás egy több évtizeden át zajló folyamat, amely jellemzően hosszú távú gazdasági összefüggések és egyensúlyi állapotok segítségével írható le és elemezhető. A neoklasszikus modellek eredményei szerint az azonos fundamentumokkal (preferenciákkal, termelési technológiával és gazdaságpolitikával) rendelkező országok hosszú távon azonos egy főre jutó GDP-t érnek el. A kiinduló fejlettségi szint ilyen jellegű figyelmen kívül hagyását feltételes konvergenciának nevezzük. Ehhez képest az abszolút konvergencia során eltérő kiinduló fejlettségi szintű országok a fundamentumaiktól függetlenül ugyanazt az egy főre eső GDP-t érik el (*Galor 1996*).

Solow (1956) és *Ramsey (1928)* eredményei a feltételes konvergenciát támasztják alá, ugyanakkor számos cikk megkérdőjelezi a neoklasszikus konvergenciaelmélet állításait (*Durlauf és szerzőtársai 2006; Bernard–Durlauf 1996*). Konvergencia-klubokról akkor beszélhetünk, amikor hasonló fundamentumokkal rendelkező országok a kiinduló fejlettségi szintjük függvényében eltérő GDP-szintek felé konvergálnak. Az egy klubhoz tartozó országok egyrészt hasonló jövedelmi szint felé tarthatnak, függetlenül a fundamentumaiktól, másrészt pedig lehetséges az is, hogy a kezdetben hasonló országok hosszú távon jelentősen eltérő növekedési pályát követnek. A kon-

vergenciaklubokat sikeresen azonosították az empirikus szakirodalomban, azonban annak a valószínűsége igencsak alacsony, hogy hasonló gazdaságok jelentősen eltérő növekedési pályákat kövessenek.

Noha a konvergenciaelmélet eredményei segítenek egy ország gazdasági teljesítményének jobb megértésében, Kína kivételes gazdasági növekedésének értelmezése nehéz a konvergenciaelmélet alapvető modelljeivel. Ezek a modellek a felzárkózást egységes folyamatként kezelik, az országok azonban – különösen a feltörekvő gazdaságok – eltérő gazdasági és politikai rendszerekkel, illetve növekedési periódusokkal jellemezhetők. Ráadásul a szakirodalom csupán néhány konvergenciaklubot azonosít, így az ezen országcsoportokon belüli heterogenitás viszonylag magas lehet.

2.2. A sikeres gazdasági felzárkózás empirikus tapasztalatai és feltételei

A konvergenciaelmélet csak alapvető feltevésekkel és tendenciákkal szolgál egy ország felzárkózási folyamatáról, így az újonnan iparosodó kelet-ázsiai országok empirikus tapasztalatait és sikertörténeteit elemezve további információkhoz juthatunk a hosszú távú felzárkózás feltételeivel kapcsolatban. A gazdasági konvergencia szakaszainak értékelésekor a szakirodalom általában jövedelmi csoportokra hivatkozik. *Felipe és szerzőtársai (2012)* a következő jövedelmi csoportokat határozták meg az egy főre jutó GDP alapján a Világbank (2015) jövedelmi osztályozását és *Maddison (2010)* adatbázisát felhasználva:

- Alacsony jövedelem: 0–1 999 (1990-es USD, PPP alapon)
- Alsó közepes jövedelem: 2 000–7 249
- Felső közepes jövedelem: 7 250–11 749
- Magas jövedelem: 11 750 vagy magasabb

A szerzők szerint az alacsony jövedelmű országok száma 1950 óta csökkent, párhuzamosan a magas jövedelműek csoportjának bővülésével, különösen az 1960-as évek vége és 1980, valamint az 1980-as évek vége és 2010 között. Az első időszakban gyakran szoktak „aranykorként” (*Maddison 1982*) hivatkozni, amely számottevő termelékenység-növekedéssel jellemezhető. Az utóbbi periódus a kelet-ázsiai országok gazdasági fellendülését öleli fel.

A Világbank definíciója alapján Kína – a BRICS-országok közül Brazíliával és a Dél-afrikai Köztársasággal együtt – elérte a felső közepes jövedelmi státuszt. Az elmúlt közel fél évszázadban a magas jövedelmi státuszba csak relatíve kevés ország lépett. Az *OECD (2014)* alapján 1960 óta a 101 közepes jövedelmű országból 13-nak sikerült a magas jövedelmi státusz elérése, míg *Felipe és szerzőtársai (2012)* szerint 2010-ben csupán 32 ország (a minta 26 százaléka) jellemezhető magas jövedelműként. Számos országban azonosíthatóak dinamikus gazdasági növekedéssel jellemezhető időszakok, azonban ezek a periódusok jellemzően rövid időtávot öleltek fel. Tartósan gyors felzárkózás csupán az országok relatíve alacsony hányadában volt megfigyelhető.

Az elmúlt évtizedekben jellemzően a kelet-ázsiai országok esetében szembetűnő a közepesről magas jövedelmi státuszra emelkedés. Hongkongban, Japánban, a Koreai Köztársaságban, Szingapúrban és Tajvanon a kivételes gazdasági expanzióval jellemezhető időszakokban átlagosan 4,3 százalékponttal haladta meg a GDP éves növekedése az Egyesült Államokét (1. táblázat). A kelet-ázsiai országok teljesítménye alapján a közepesről magas fejlettségi szintre való sikeres felzárkózáshoz átlagosan 30–35 év élénk növekedéssel jellemzett időszak szükséges. A vizsgált periódusok végére a gyorsan növekvő kelet-ázsiai országok az egy főre jutó GDP alapján csatlakoztak a legfejlettebb országok csoportjához, míg néhányan (Szingapúr, Hongkong) az Egyesült Államok fejlettségi szintjét is meghaladták.

1. táblázat							
A sikeresen felzárkózó országok növekedési jellemzői							
Ország	Időszak kezdete	Időszak vége	Időszaki átlagos növekedés (%)	Időszak eleji relatív fejlettség az USA-hoz képest (%)	Időszak végi relatív fejlettség az USA-hoz képest (%)	Élénk növekedés hossza (év)	Éves átlagos felzárkózási sebesség USA-hoz képest (százalékpont)
Hongkong	1960	2011	5,2	22	106	51	3,2
Japán	1950	1995	5,8	18	85	45	3,6
Koreai Köztársaság	1981	2007	6,9	18	59	26	4,8
Szingapúr	1986	2007	7,2	47	134	21	5,2
Tajvan	1969	1997	6,7	20	70	28	4,7
Átlag			6,4	25	91	34	4,3

Megjegyzés: GDP/fő PPP alapon.
Forrás: Penn World Table 9.0.

Rohwer (1995) szerint a kelet-ázsiai országok élénk növekedése alapvetően négy tényezőnek tulajdonítható. A mezőgazdaságból átáramló munkaerőnek és a hosszú munkaidőnek köszönhetően rohamosan növekedett a munka mint termelési tényező mennyisége, továbbá a hatékony oktatáspolitikája révén javult a munkaerő minősége. A fejlődés korai szakaszaiban a fizikai tőkés – gépekbe és eszközökbe – való beruházás miatt a kelet-ázsiai országokat magas beruházási ráta jellemezte. A termelékenység szintén a növekedés alapvető mozgatórugójaként jelentkezett az elmúlt több mint 60 évben.

Annak ellenére, hogy az adatok a fent említett gazdaságok kivételes növekedésére utalnak, a szakirodalomban a kelet-ázsiai növekedési csoda vita tárgyát képezi. A „fejlesztő állam” iskola a növekedés egyik alapvető pillérének az állami intézkedéseket tartja, míg a neoklasszikus iskola a piaci liberalizációval (a szabadpiaci árképzéssel és az állam korlátozott jelenlétével) magyarázza a folyamatot. Az or-

szágspecifikus különbségek mellett valamennyi felzárkózó ázsiai országban államilag irányított fejlesztéspolitikát alkalmaztak.

A gazdasági növekedés ütemét, a növekedési időszak hosszát és az USA-hoz való éves átlagos felzárkózást tekintve szembevetendő, hogy Kína érdemben előrelépett az elmúlt évtizedekben. Ennek ellenére az országot továbbra is a közepes jövedelmi kategóriába sorolják, mivel az egy főre jutó GDP az USA 24 százaléka körül alakul. Kína számára az elsőszámú kihívást a magas növekedési ütem fenntartása és a fejlett gazdaságokhoz való gyors felzárkózás folytatása jelenti. Az ország ennek hatására a jövőben elérheti a magas jövedelmi státuszt.

2.3. A növekedés lassulása és a közepes jövedelem csapdája

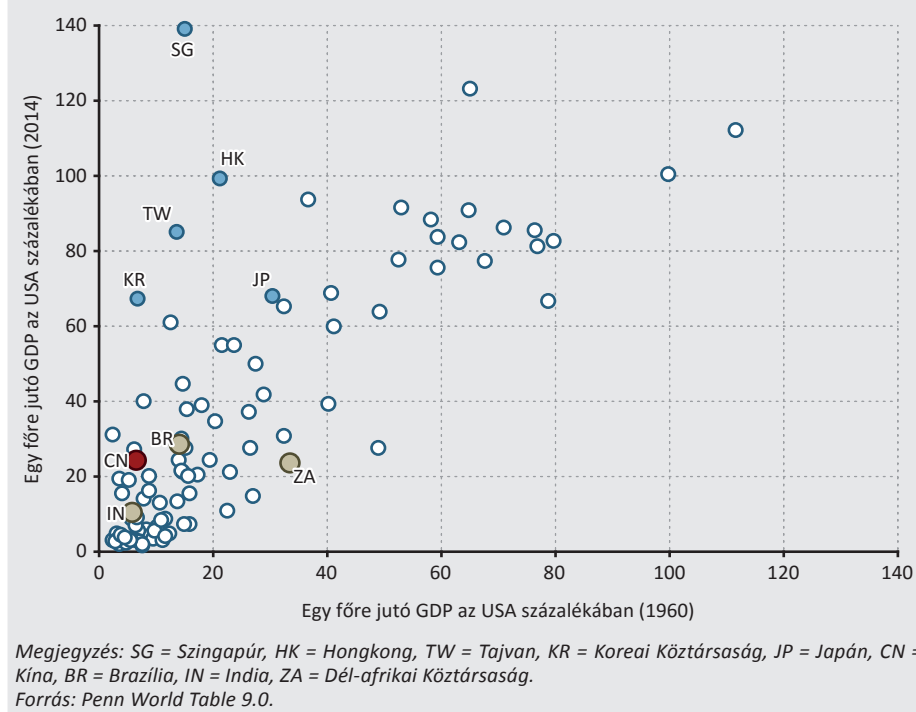
A kínai GDP növekedési ütemének közelmúltbeli lassulása kérdéseket vet fel a hosszú távú felzárkózási pályát illetően. Az *IMF (2016)* és az *OECD (2016b)* szerint Kína gazdasága az elkövetkező években valamivel 6 százalék felett bővíthet, ami jelentősen elmarad a 2001 és 2007 között átlagosan 10 százalékot is meghaladó gazdasági növekedéstől. A lassulásban ciklikus és strukturális tényezők egyaránt szerepet játszhatnak, amelyek közül az utóbbiak a növekedési csapda jelenségéhez köthetők.

A gazdasági növekedés magas jövedelmi státusz elérése előtt történő jelentős lassulására jellemzően közepes jövedelmi csapdaként hivatkozik a szakirodalom. A jelenséget vizsgáló tanulmányok általában leíró jellegűek, és megpróbálják azonosítani a felzárkózási ütem egy bizonyos fejlettségi szinten történő mérséklődéséhez hozzájáruló elemeket. A hátrányos demográfiai trendek, a fenntarthatatlanul magas beruházási ráta és a pénzügyi egyensúlytalanságok növelik a csapdába esés valószínűségét, míg a humán tőke felhalmozása és a magas hozzáadott értékű szolgáltatások jelentős aránya csökkentik azt (*Eichengreen et al. 2012, 2013*). *Aiyar és szerzőtársai (2013)*, valamint *Agenor és Canuto (2012)* az infrastruktúra és az intézményi környezet jelentőségét (tulajdonjog, szabályozói környezet, munkaerő-piaci súrlódások) hangsúlyozzák.

A közepes jövedelmi csapda fogalma a gazdasági szerkezetváltással is összefügg. A strukturális átalakulás folyamata során a kevésbé fejlett gazdaságokban először a mezőgazdasági termelés részaránya csökken az ipar javára, majd a gazdaság a szolgáltató szektor irányába mozdul el (*Kuznets 1966*). Habár a fejlődés korai szakaszaiban érdemi növekedési potenciál rejlik az iparosodásban, a termelékenység emelése elengedhetetlen a magas jövedelmi státusz eléréséhez. Empirikus tapasztalatok alapján azok az országok tudták nagymértékben növelni növekedési potenciáljukat, amelyek magas hozzáadott értékű termelő és szolgáltató ágazatokat hoztak létre. A tudáshálózatokból eredő pozitív externáliáknak köszönhetően a hazai innováció támogatása szintén hozzájárul a gazdasági expanzióhoz. A magasan képzett munkaerő, a fejlett intézmények, valamint a gazdasági és gazdaságpolitikai stabilitás mind előfeltétele a gazdasági fejlődésnek.

A gyorsan növekvő kelet-ázsiai gazdaságok az elmúlt évtizedekben tanúsított kiugró gazdasági teljesítményükből fakadóan egyedülálló csoportot alkotnak. Kína 1960 óta jelentősen növelte egy főre jutó GDP-jét (2. ábra), ám továbbra is elmarad a fejlett országok fejlettségi szintjétől. A világgazdasági válsággal párhuzamosan jelentkező ciklikus tényezők nyilvánvaló hatása ellenére a közelmúltbeli gazdasági lassulás növekedési csapdához vezethet, ha a strukturális tényezők (kiegyensúlyozatlan szerkezetben megvalósuló gazdasági növekedés, a pénzügyi rendszer torzulásai, politikai bizonytalanságok) nem javulnak. A GDP-növekedés további lassulásának elkerüléséhez Kínának jelentős gazdasági teljesítményt kell felmutatnia, továbbá a termelékenységet növelő strukturális reformokat kell végrehajtania.

2. ábra
A gazdasági fejlettség változása 1960 és 2014 között

A közepes jövedelmi csapda elméletének fő célkitűzése a gazdasági növekedés ütemének hirtelen lassulására szolgáló magyarázatok bemutatása, azonban a szakirodalomban kritikák is megjelentek a jelenséget illetően. *Eichengreen és szerzőtársainak (2013)* becsléseiben a jövedelmi küszöb standard hibája jelentős, emellett a hirtelen lassulások túlnyomó többsége gazdasági válságokhoz – mint például az 1970-es évek olajválságaihoz vagy az 1998-as ázsiai válsághoz – köthető. *Pritchett és Summers (2014)* magyarázata szerint a közepes jövedelmi csapda jelenségét

alátámasztó becslések csupán az átlaghoz húzásra való hajlamot mutatták ki, tehát a gyors felzárkózási időszakokat óhatatlanul a növekedés mérséklődése követi.

3. A fenntartható felzárkózás kihívásai Kínában

Kína elmúlt évtizedekben mutatott kimagasló gazdasági teljesítménye ellenére a GDP növekedési üteme a közelmúltban számottevően mérséklődött. Mindazonáltal a közgazdászok bíznak abban, hogy Kína képes folytatni a gyors felzárkózást, ugyanakkor a következő évtizedekben a növekedés dinamikája visszafogottabban alakulhat (Lin 2011; Perkins–Rawski 2008). Kína 1991 óta meghaladja versenytársai növekedési teljesítményét. Az 1990-es években a különbség 10 százalékpont közelében alakult, és még az elmúlt években is 5 százalékpont körül mozgott (WEF 2015). A kínai gazdaság lassulása elsősorban a globális válságból eredeztethető ciklikus hatásokra – mint a csökkenő beruházások és a visszafogott külkereskedelem –, valamint strukturális tényezőkre vezethető vissza. Jelen tanulmány elsősorban a strukturális tényezők vizsgálatára fektet hangsúlyt, kitérve a konvergenciaelméletre és az országspecifikus jellemzőkre.

Az elmúlt évtizedek élénk növekedése egyrészt figyelemre méltó gazdasági felzárkózást eredményezett, másrészt jelentős egyensúlytalanságokat generált. A területi egyenlőtlenségek (tengerpart–belső területek, város–vidék), a nem inkluzív növekedés, túlzott függőség a külső kereslettől és a merev politikai rendszer mind fontos szerepet játszottak az egyensúlytalanságok mélyülésében.

2014-ben Hszi Csin-ping meghirdette Kína áttérését az „új normára” (Xuequan 2014). A kifejezést a nyugati szakirodalom és média gyakran használja a válság kitörését követően megváltozott gazdasági körülmények hangsúlyozására. Kína esetében az „új norma” visszafogottabb, de fenntarthatóbb középtávú növekedési pályaként értelmezhető, szemben a válságot megelőző tendenciákkal. A fenntartható felzárkózás egyensúlytalanságok kialakulása nélkül végbemenő hosszú távú felzárkózási folyamatként definiálható. Az alábbi fejezet részletesen vizsgálja a gazdasági szerkezetben, a termelési tényezőkben, a termelékenységben és a versenyképességben végbemenő fejleményeket, továbbá rávilágít a fennálló egyensúlytalanságokra.

3.1. A kínai gazdaság egyensúlyának helyreállítása

3.1.1. Gazdaságszerkezet

A Kínai Császárság hanyatlása óta a kínai gazdaság több, kulcsfontosságú fordulóponttal is szembesült. 1949-ben Mao Ce-tung kikiáltotta a Kínai Népköztársaságot, amivel kezdetét vette a kollektívizálás, tervgazdaság, rohamos iparosítás és stagnáló életszínvonal által jellemezhető korszak. Az ipar részesedése 1952 és 1978 között a GDP 8 százalékaról 30 százalékra ugrott, eközben Kína izolálódott a virágzó világ-gazdaságtól (Maddison 2007).

A Teng Hsziao-ping által 1978-ban elindított gazdasági reformok Kína megnövekvő gazdasági nyitottságához és világgazdasági integrációjához vezettek, különösen az ország 2001-es WTO-csatlakozását követően. A decentralizált kereskedelmi döntések és a jüan erőteljes leértékelése fellendítette a kínai külkereskedelmet és hozzájárult a rendkívüli GDP-növekedéshez. *Maddison (2007)* szerint az építőipar átlagosan több mint 11 százalékkal bővült 1978 és 1995 között, szemben a Mao-korszakban megfigyelt 7,2 százalékos növekedéssel. A gazdasági nyitással párhuzamosan az 1980-as években a szolgáltató ágazatok teljesítménye is jelentősen erősödött.

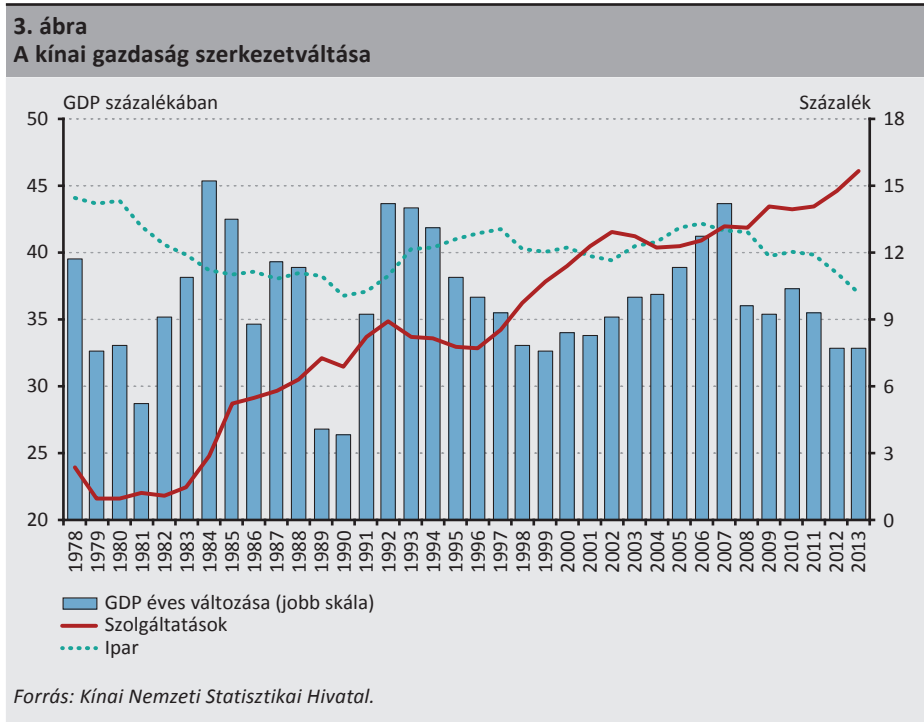
Elsősorban a beruházások, az alacsony bérek és az urbanizáció vezette élénk növekedés lelassult az elmúlt időszakban, a válság előtti növekedési modell fenntarthatatlannak bizonyult. A beruházások megtérülése visszaesett, és a gyengébb globális növekedés egyre kevesebb teret engedett az export bővülésének. A gazdasági fejlettség jelentős emelkedésével párhuzamosan a technológiai felzárkózásból származó haszon az elmúlt évtizedekben zsugorodni kezdett. Az imitációt egyre inkább felváltó hazai innováció következtében a technológiai fejlesztések egyre drágábbá váltak.

Az „új norma” keretében Kína egyértelműen elmozdult a gazdasági egyensúly helyreállításának irányába (*Huang 2012*). Az élénk gazdasági felzárkózás fenntartásához és a közepes jövedelmi csapda elkerüléséhez a kínai gazdaságnak kiegyensúlyozottabb szerkezetre kell átállnia. A válság előtti növekedési modell elsősorban az ipari termelésen és az alulértékelt jüannak köszönhető kimagasló exportteljesítményen alapult.

A folyó fizetési mérleg kivételes külkereskedelmi dinamikából fakadó jelentős többlete az elmúlt években zsugorodni kezdett. Az exportorientált növekedésből fakadó előnyöket a válság kitörése óta mérsékli a külső kereslet zuhanása, ugyanakkor két fő tényező tompíthatja a külső keresleti csatorna hatását: a szofisztikált exporttermék-szerkezet és a kínai export alacsony hozzáadottérték-tartalma (*Dorrucci et al. 2013*).

A csúcstechnológiai kivitel a kínai exportszerkezet jelentős hányadát teszi ki. Az arány jóval magasabb, mint Japánban vagy az EU-ban, és elsősorban az információ-technológiai szektorhoz, illetve az elektromos gépekhez kapcsolódik. Kína az elmúlt néhány évtizedben érdemben növelte előállított termékeinek minőségét, az export minősége azonban továbbra is elmarad a fejlett országokétól. A csúcstechnológiájú termékek jelentősége a nemzetközi vállalatok által a globális értékláncokon keresztül importált technológiákból ered, így a kínai export hazai hozzáadott értéke viszonylag alacsony (*Koopman et al. 2010*). Ennek következtében a kivitelre termelő ágazatok hozzáadottérték-teremtő képessége alacsony, ugyanakkor a GDP-t kevésbé érinti a kivitel volatilitása és a külső kereslet ingadozása.

Bár a ciklikus tényezők (a romló külső kereslet) a közelmúltban mérsékeltek Kína gazdasági teljesítményét, a visszafogott növekedés elsősorban a strukturális tényezőkhöz köthető. A szolgáltatásoknak az ipari termelés kárára történő térnyerése (3. ábra) kiegyensúlyozottabb gazdasági szerkezet irányába mutat. A szolgáltatások GDP-hez viszonyított részaránya a „nyitott kapuk politikájának” bevezetése óta megduplázódott, az ipar relatív jelentősége pedig a válság kitörése óta jelentősen csökkent.

A belső kereslet által vezérelt gazdasági teljesítményre való átállás révén fenntarthatóbb – bár visszafogottabb – növekedési pálya alakulhat ki, összhangban a külső kereslettel és a külföldi technológiától való függőség csökkenésével. A növekedési csapda elkerüléséhez Kínának növelnie kell exportjában a magas hozzáadott értékű szolgáltatások jelentőségét, továbbá a hazai innovációs kapacitások növelése és a beszállítók erősítése útján fokoznia kell a hazai hozzáadottérték-tartalmat.

A gazdasági egyensúly helyreállítása elsősorban a lakossági fogyasztás és a magánberuházások ösztönzése révén valósulhat meg. Különböző kezdeményezések ösztönzik a háztartások jövedelmének és fogyasztásának növelését, valamint az óvatossági célú megtakarítások csökkentését. A szolgáltató szektor növekvő gazdasági jelentőségével párhuzamosan a közelmúltban bővült a háztartások fogyasztása. A Kínai

Nemzeti Statisztikai Hivatal adatai szerint a végső fogyasztás 2010 óta folyamatosan növekszik és 2014-ben a GDP 51,4 százalékát tette ki.

Huang és szerzőtársai (2013) szerint a kínai fogyasztás a hivatalos statisztikákban a be nem jelentett lakossági kiadások, az intézményi kiadásokból fedezett fogyasztás és a módszertani problémák miatt jelentősen alulbecsült. A fogyasztás alakulását megragadó tényezőket (a fogyasztáshoz kötődő kiskereskedelmi forgalom növekedése és szolgáltatásértékesítések emelkedése) átlagolva 2008 óta élénk növekedés azonosítható a becsült fogyasztási rátában. A lakossági fogyasztás alulbecslését *Li és Xu (2012)* is megerősíti.

A lakossági fogyasztás közelmúltbeli növekedése és a becslési problémák ellenére a fogyasztási ráta továbbra is elmarad a fejlett gazdaságokétól. A hangsúlyosabb lakossági fogyasztás irányába történő elmozdulás feltétele a háztartások jövedelmének jelentős emelkedése. Az egészségügy, az oktatás és az öregkorra való felkészülés kiadásainak fedezése érdekében a háztartások a megtakarításokra koncentrálnak. Ezenkívül a vándorló munkaerő az új városokban nem fér hozzá a szolgáltatásokhoz, így a felmerülő kiadások fedezése érdekében kénytelen takarékoskodni. A megtakarítási trendek és a szigorú és rugalmatlan migrációs szabályozás mellett az ingatlanpiaci buborék kialakulása is kockázatként jelentkezik, összhangban a válság során indított nagyszabású gazdaságélénkítő program következtében jelentkező fokozott hitelezéssel (*Williams 2013*).

Az „új norma” keretében a növekedési modellnek egyre inkább a lakossági fogyasztásra kell támaszkodnia, így a fenntartható és stabil gazdasági teljesítmény biztosításához a háztartások jövedelmét és az alapvető közszolgáltatásokhoz való hozzáférést támogató politikák szükségesek. A szociális védőháló kiterjesztésére (nyugdíj, egészségügy és oktatás), valamint a szociális lakástámogatások és a mezőgazdasági támogatások kapcsán már jelentettek be intézkedéseket. A jövedelmi különbségek kezelése és a jövedelemadó reformja is kiemelt jelentőséggel bír, amely utóbbi utat nyitna az adóalap kiszélesítése előtt (*Dorrucci et al. 2013*).

A lakossági fogyasztás növelésével párhuzamosan a magánberuházások felfuttatása is segíti az elmozdulást a kiegyensúlyozottabb gazdaságszerkezet felé. A fenntartható növekedés belső keresleti komponenseken keresztül történő támogatásához két fő terület kezelése elengedhetetlen az „új norma” keretében: a fenntarthatatlanul magas beruházási ráta és az allokáció hatékonysága.

Kínában az elmúlt években élénk beruházási tevékenység volt megfigyelhető, amelyet elsősorban a külföldi közvetlen tőke beáramlása és a 2008–2010-es gazdaságösztönző politika támogatott. A GDP-arányos beruházási ráta a közelmúltban 45 százalék felett alakult, ami kifejezetten magas a fejlett gazdaságok beruházási rátájához viszonyítva. A jelentős beruházási ráta fenntartása lehetővé teszi a közepes

jövedelmi státusz elérését, összhangban a munkaintenzívről a tőkeintenzív termelés felé történő elmozdulással. Az ország aktuális fejlődési szakaszában továbbra is támogató a magas beruházási ráta és a jelentős tőkefelhalmozás, ugyanakkor a fenntarthatatlanul magas beruházási ráta felgyorsíthatja az egyensúlytalanságok kialakulását és alacsonyabb tőkemegtérüléshez vezethet. A tartósan és fenntarthatatlanul magas beruházási ráta fokozhatja a növekedési csapda kialakulásának valószínűségét (*Eichengreen et al. 2013*), ezért a beruházások szerkezetére és az allokáció hatékonyságára való összpontosítás kiemelt jelentőségű.

A közepes jövedelmi csapda elkerülése érdekében a magánszektornak hangsúlyosabb szerephez kell jutnia a gazdasági teljesítményben. A magánvállalatok – különösen a kkv-k – szerepének növelése és a verseny erősítése elengedhetetlen. *Cai (2015)* szerint az állami vállalatok kiemelt védelmet élveznek (kormánygaranciák, kockázatmentes, puha költségvetési korlátok) és kevésbé függenek a versenypiacoktól. A kkv-k pénzügyi korlátainak szigorításával párhuzamosan a magánszektor vállalatainak beruházási aktivitása és termelékenysége visszafogottan alakult. A magánvállalatok teljesítményének növelése érdekében Kínának ösztönöznie kell az innovációt, és engedni a vállalkozások saját irányítási módszerének és technológiai fejlődési útjának megválasztását.

1992 óta a magánvállalatok is versenyezhetnek bizonyos ágazatokban, és hozzájárulásuk a gazdasági teljesítményhez folyamatosan növekszik. Az állami vállalatok és a magánszektor szerepét *Brandt és szerzőtársai (2016)* vizsgálják, akik a termelékenységi különbségek magyarázataként a cégek piacra lépésének szerepét hangsúlyozzák. Eredményeik szerint a magánszektor 1995 és 2004 közötti gyors felzárkózása elsősorban a belépési korlátok lebontásának köszönhető. A vállalkozásbarát üzleti környezet és a magánvállalkozások jelentősége központi szerepet tölthet be a következő években, és az „új norma” keretében hozzájárulhat a gazdasági expanzió fenntartásához szükséges termelékenységnövekedéshez.

A szakirodalom megkérdőjelezi a kínai beruházások hatékony allokációját, amit legfőképpen az állami vállalatok szerepe és az állami beruházási projektek célkitűzései magyaráznak. *Dollar és Wei (2007)* kutatásai szerint az állami vállalatok beruházásaiban alacsonyabb a tőke határhozadéka, mint a magánvállalkozások esetében. A magánszektor vállalatai előtt álló akadályok lebontása növelné azok beruházásait és innovációs kapacitásait, ezáltal fellendítené a termelékenység és a gazdaság bővülését. A magánszektor növekvő aktivitása elengedhetetlen egy fenntartható növekedési pályára kialakításához.

3.1.2. Termelési tényezők

A gazdasági szerkezetváltás mellett a termelési inputok (munka, tőke) felhasználása is központi eleme a fenntartható felzárkózásnak. A közepes jövedelmi csapda elkerüléséhez Kínának fenntarthatóan magas potenciális GDP-növekedést kell biztosítania,

amelyet az ehhez szükséges mennyiségű és minőségű munka és tőke támogathat. A tényezőpiacok torzulásai következtében bizonyos szervezetek előnyökben részesülnek, illetve gátolják a keresleti és kínálati viszonyokon alapuló döntéshozatalt. A kereslet és kínálat összhangja mellett az inputok megfelelő minősége és mennyisége az alapja egy fenntartható növekedési modellnek.

Huang és szerzőtársai (2013) a tényezőpiacokon – elsősorban a munkaerőpiacon – jelentkező változásokat tekintik a kiegyensúlyozottabb gazdasági szerkezetre való átállás legfőbb mozgatórugójának. A feltörekvő országok munkaerőpiaci átalakulását a korai fejlődési szakaszokban a munkaerőnek a mezőgazdaságból a magasabb termelékenységű feldolgozóiparba történő áramlása jellemzi. Az agrármunkaerő túlkínálatának mérséklődésével összhangban a munka határterméke a mezőgazdaságban és a feldolgozóiparban közeledik egymáshoz. A munkaerőtöbblet zsugorodása következtében a mezőgazdaságban növekvő bérek nyomást gyakorolnak a feldolgozóipari bérekre. A munkaerő átrendeződésére – a többletből hiányba való átmenetre – gyakran hivatkoznak Lewis-fordulópontként (*Ranis 2004*).

Noha a feltörekvő gazdaságok munkaerőpiaci átmenete általában jellemezhető a Lewis-fordulópont segítségével, megoszlanak a vélemények arról, hogy Kína elérte-e már ezt a pontot. Egyfelől *Zhang és szerzőtársai (2010)* szerint már 2003-ban elérte, mások szerint még csak most közelít hozzá (*Cai–Wang 2008*), azonban *Minami és Ma (2009)* azt állítja, hogy a Lewis-fordulópont elérése még távol lehet. Az elmúlt években a kínálati hiány jelei voltak megfigyelhetőek a munkaerőpiacon, habár az empirikus tapasztalatok alapján Kínának még mindig elegendő mennyiségű agrármunkaerő áll rendelkezésére (*Dorrucci et al. 2013*).

A Lewis-fordulópont következtében a növekvő bérek egyfelől a csökkenő profiton keresztül visszafoghatják a gazdasági növekedést, másfelől azonban jövedelemátrendeződés mehet végbe a vállalatoktól a háztartások irányába (*Huang–Cai 2010*). A lakosság jövedelmének megugrásával párhuzamosan a fogyasztás szerepe növekedett, ami a jövőben biztosíthatja a kínai növekedés kiegyensúlyozottabb szerkezetét. Bár a munkaerőpiaci átmenet nagymértékben hozzájárult a kiemelkedő gazdasági teljesítményhez, a fennálló súrlódások kiküszöböléséhez további intézkedések szükségesek.

A háztartási regisztrációs rendszer (hukou) korlátozza a munkaerő-mobilitást és nehezíti a területi egyenlőtlenségek csökkentését. A kormány által meghatározott energiaárak, a közvetlenül felügyelt hitelezés és a befektetőknek ajánlott kedvezményes földhasználati díjak egyaránt hozzájárultak az inputok költségeinek mérséklődéséhez. Az elmúlt évtizedekben a munkaerőköltség jellemzően alacsonyan alakult Kínában, ami hozzájárult a gyors gazdasági felzárkózáshoz és a jövedelmek átrendeződéséhez a háztartásoktól a vállalatok felé (*Huang et al. 2013*). Az agráriumból származó többletmunkaerő csökkenése és a munkaerőpiaci korlátozások

oldódása miatt a bérdinamika erősödhet, ami kiegyensúlyozhatja a háztartások jövedelmét és a vállalatok nyereségét.

A kínai gazdaság elmúlt évtizedekben tapasztalható lendületes bővülése elsősorban a demográfiai osztlék csatornáján keresztül történő tőkefelhalmozásnak tulajdonítható (Fang–Yang 2013). A munkaképes korú lakosság növekedése megfelelő munkaerő-kínálatot teremtett, így csökkent a függőségi ráta, ami segítette fenntartani a magas megtakarítási rátát. A gazdasági szereplők jelentős megtakarítása jellemzően előfeltétele a tőkefelhalmozásnak, továbbá a munkaerő-kínálat többlete megakadályozta, hogy csökkenjenek a tőkehozamok Kínában. A munkaképes korúak arányának teljes népességen belüli növekedése következtében (Bloom–Williamson 1998; Williamson 1998) a beruházások – különösen a nehézipari beruházások – számottevően hozzájárultak az elmúlt évtizedek GDP-növekedéséhez.

Fang és Yang (2013) eredményei szerint a munkaképes korú lakosság 2010-ben tetőzött, és a következő években várhatóan csökkenni fog, így a munkaerő mennyiségén és a csökkenő tőkehozadékokon keresztül korlátozza a potenciális GDP-növekedésre vonatkozó kilátásokat. Az „új norma” visszafogottabb GDP-növekedéssel járhat, ugyanakkor a gazdasági egyensúly helyreállítása a munka és a tőke kiegyensúlyozottabb allokációja révén segíthet egy fenntarthatóbb felzárkózási pályát biztosítani.

A működőtőke jelentős mértékű beáramlását néhány szektor teljesítménye támogatta – különösen az építő- és a nehézipar –, ami az elmúlt évtizedekben a tőkefelhalmozás hatalmas mértékű bővüléséhez vezetett. Bár Kína jellemzően túlzott mértékű beruházásokat hajtott végre ezekben az ágazatokban, az ország egy főre jutó tőkeállománya továbbra is elmarad az USA-étól (Batson–Zhang 2011), ami a további tőkefelhalmozás lehetőségére utal. A tőkefelhalmozásból származó haszon növeléséhez Kínának fokoznia kell a magánszektor – különösen a kkv-k – beruházási aktivitását. A tőke hatékonyabb allokációja és a magánszektor vállalkozásainak növekvő jelentősége kiegyensúlyozottabb felzárkózási pályát biztosíthat.

3.1.3. Termelékenység és versenyképesség

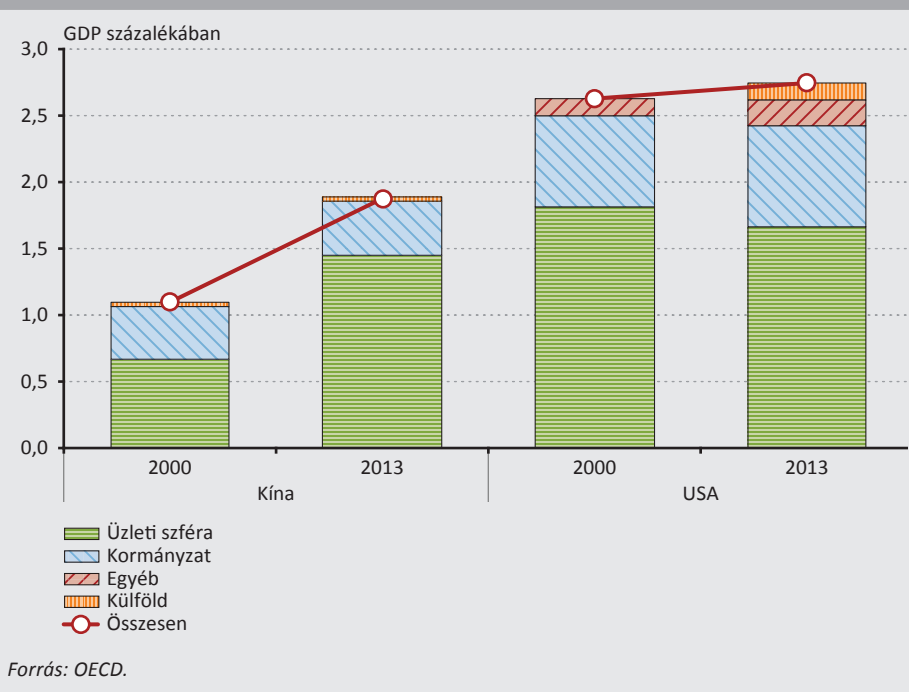
A közepes jövedelmi státusz elérését a tényezőfelhasználás vezetési és a gazdasági ágazatok átrendeződésével jellemezhető (Agenor–Canuto 2012). Ebben a szakaszban a gyors gazdasági felzárkózást az olcsó munkaerő és a külföldi technológiák imitációja támogatja (Perez–Sebastian 2007). A növekedési többlet a reálbérek dinamikájának élénkülésével és a többletmunkaerő zsugorodásával fokozatosan tűnhet el. A magas jövedelmi státusz elérése és a közepes jövedelmi csapda elkerülése azonban csak a termelékenység emelése révén valósítható meg.

A kínai potenciális GDP növekedési üteme a válság kitörése óta lassul, amit nemcsak a fogyatkozó demográfiai osztlék, hanem a termelékenység visszafogott növekedése is magyaráz (OECD 2016a). A termelékenység szintjéből és változásaiból egyaránt

levonható következtetés a gazdasági felzárkózásra vonatkozóan (OECD 2014). A magas hozzáadott értékű szektorok jelentősége szorosan összefügg a termelékenység szintjével, azok növekedési üteme pedig közvetlenül befolyásolja a GDP-t. Kínának a termelékenység élénkítése érdekében támogatnia kell a hazai innovációt és feljebb kell lépnie az értékláncokban.

Egy ország hazai innovációs kapacitásainak fejlesztéséhez elengedhetetlen a K+F-tevékenységek támogatása. Kína az elmúlt évtizedekben számottevően növelte kutatási és fejlesztési kiadásait, amelyek 2013-ban a GDP közel 2 százalékát tették ki (4. ábra). Az elmúlt évek érdemi növekedése ellenére az ország továbbra is elmarad az USA-tól és más fejlett gazdaságoktól. A hazai innovációs kapacitások fejlesztése és a kutatási tevékenységek támogatása az érintett szektorokban fizetett magasabb béreknek és a tudáshálózatokból eredő pozitív externáliáknak köszönhetően emelheti a termelékenységet és ösztönözheti a gazdasági teljesítményt. A hazai innováció erősödését elsősorban a vállalati szektor K+F-tevékenysége és a vállalatok, egyetemek és a kormányzat közötti együttműködés magyarázza. A kínai vállalati szektorban emelkedett a K+F-aktivitás, ami megnövelte a magánszektor termelékenységét.

4. ábra
Kutatási és fejlesztési kiadások a források típusa szerint

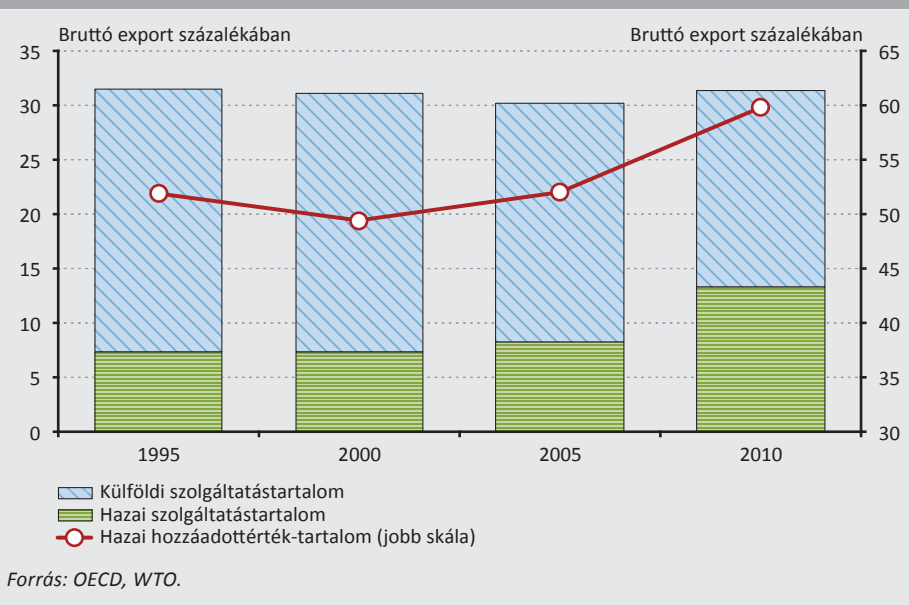

Az egyre inkább technológiaközpontú termelési szerkezet eléréséhez Kínának erősítenie kell digitális infrastruktúráját. A magasabb hozzáadott értékű termelés felé történő elmozdulás alapja jellemzően a kommunikációs hálózatok elterjedtsége és az adott ország információs és kommunikációs technológiai színvonala. A kkv-k technológiai felkészültségének fejlesztése a szélessávú internet elterjedtségének bővítésével és a fejlett vállalati struktúrák átvételével érhető el. A kínai kkv-k fejlődésükkel egyre nagyobb szerepet vállalhatnak a globális értékláncokban, ami növelheti termelékenységüket.

A magasabb hozzáadott értékű termelés felé történő elmozdulást támogatja az értékláncokon való feljebb lépés is (*Koopman és szerzőtársai 2014*). A globális értékláncok és a hozzáadott érték kapcsolatát egy U alakú görbe írja le (*Baldwin 2012*): a magas hozzáadott értékű tevékenységek a görbe két végén jelennek meg. A K+F és tervezési tevékenységeknek köszönhetően a hozzáadottérték-teremtő képesség az értéklánc elején jóval magasabb. A görbe közepén a termelést és a logisztikát alacsonyabb hozzáadottérték-tartalom jellemzi, itt általában a költséghatékonyság a meghatározó. Az értéklánc végén a végtermékhez kötődő szolgáltatások, valamint az értékesítési és marketingtevékenységek jelentősen emelik a hozzáadott értéket.

A fejlett gazdaságok jellemzően az értéklánc két végén vesznek részt a folyamatban (*Ye et al. 2015*), elsősorban az innováció, a márkáépítés és a magas hozzáadott értékű szolgáltatások révén. Az innováció és a K+F fellendítése mellett Kínának növelnie kell a szolgáltató szektor jelentőségét, hogy elkerülje a közepes jövedelmi csapdát és megvalósítsa a magas hozzáadott értékű termelést. Kína a világ csúcstechnológiai exportjának éllovasa, jóllehet a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulása az export és a termelés magas importtartalma miatt elhanyagolható. A hazai kapacitások hozzájárulása az elmúlt évtizedekben növekedett, azonban 2010-ben a feldolgozóipari kivitelnek csupán az 59,8 százalékát tette ki (*5. ábra*), amivel jócskán elmaradt a fejlett gazdaságokban – például az USA-ban és Japánban – jellemző 80 százalék feletti részesedéstől. A hazai szolgáltató szektor jelentősége szintén alacsony Kínában. Annak ellenére, hogy a hazai szolgáltatások hozzáadott értékének aránya a feldolgozóipari kivitelben 1995 és 2010 között közel a duplájára emelkedett, 13,3 százalékos szintje továbbra is csupán fele az USA-ban vagy Japánban megfigyeltnek.

5. ábra
A feldolgozóipari export hozzáadott értékének hazai, illetve szolgáltatástartalma

Bár a közepes jövedelmi csapda elkerüléséhez elengedhetetlen a szolgáltatásorientált termelési szerkezet, a „korai dezindusztrializáció” ebben a fejlődési szakaszban visszafoghatja a feltörekvő országok növekedési potenciálját (Rodrik 2016). Az ipar csökkenő gazdasági súlya jellemzően a fejlett gazdaságokból importált dezindusztrializációhoz, a gyenge érdekérvényesítő képességhez és a feltörekvő gazdaságoknak a világpiacon kevésbé versenyképes termékeihez köthető. Ennek következtében tehát Kínának a szolgáltatások növekvő jelentőségével párhuzamosan fejlesztenie kell iparának versenyképességét is.

Kína felismerte a versenyképességének javításához szükséges főbb lépéseket és a kulcsfontosságú fejlesztési területeket, így 2015-ben meghirdette az úgynevezett „Made in China 2025” kezdeményezést. A projekt célja az ipari termelés minőségének javítása az innováció, a hálózatintegráció és a fenntarthatóság révén. A termelési szerkezet átalakítását a központi jelentőségű, innovatív ágazatok – a robotika, az újgenerációs információs és kommunikációs technológia és az űripar – jelentőségének növelésével kívánják végrehajtani.

Az innovációs képességet és a gazdasági szerkezetváltást alapvetően meghatározza a munkaerőpiac átalakulása. A szolgáltatások GDP-hez viszonyított részarányának emelkedésével és a K+F-tevékenységek terjedésével párhuzamosan megnövekszik a képzett munkaerő iránti igény. A magasabb hozzáadott értékű termelésre való áttéréssel párhuzamosan felértékelődnek a számítógépes és matematikai készségek, míg az alacsony képzettséget igénylő munkák egyre inkább automatizálhatóvá válnak. Az

oktatási rendszernek reagálnia kell a készségek változására a diplomások számával, az információs és kommunikációs technológiai és a számítógépes készségekben való jártasság fejlesztésével. A kínai munkaerő minőségének és felkészültségének emelése alapfeltétele a termelékenység humántőke felhalmozásán keresztüli bővülésének.

A kormány közelmúltbeli erőfeszítései mellett a termelékenység jövőbeni növekedését piacorientált reformok útján kell elérni (*WEF 2015*). Kína a globális versenyképességi rangsor (Global Competitiveness Index) szerint 140 gazdaságból a 28. helyet foglalja el; elsősorban a technológiai felkészültség, a felsőoktatás és szakképzés, az innováció és az intézmények területén marad el a fejlett gazdaságoktól. A jelentés kiemeli a pénzügyi szektor gyengeségeit, mint például a nem teljesítő hiteleket, a nagy állami bankok túlsúlyát és a forráshoz jutást. A forráshoz jutás mellett az elégtelen innovációs kapacitás, a nem hatékony állami bürokrácia és a nem megfelelő infrastrukturális szolgáltatások szintén nehezítik a vállalatok üzletmenetét Kínában.

A magas hozzáadott értékű termelésre való átállás segíthet elkerülni a közepes jövedelmi csapdát, ugyanakkor a kínai termelékenység és versenyképesség emelése elsősorban a hazai innováció és felsőoktatás támogatása révén lehetséges, továbbá a pénzügyi szektorban jelentkező egyensúlytalanságokat enyhíteni, az állami bürokrácia hatékonyságát pedig fokozni kell.

3.2. Fennálló egyensúlytalanságok

A folyamatos, hosszú távú gazdasági felzárkózás fenntartásához alapvető a korábbi időszak növekedési modellje következtében örökölt jelentős egyensúlytalanságok oldása. A vidéken és városban élők, valamint a dolgozók és a tőketulajdonosok között mélyültek a jövedelmi különbségek az elmúlt évtizedekben (*Garnaut et al. 2013*). Habár a középső és nyugati területek gazdasági teljesítménye az elmúlt időszakban az agrárpolitikának és a mezőgazdasági árak gyors növekedésének köszönhetően bővülő termelékenység révén felzárkózást mutatott (*Huang et al. 2013*), a tartományok közötti egyenlőtlenségek továbbra is jelentősek. Az egy főre jutó GDP jóval magasabb a keleti tartományokban, ami a tengerparti régiókra való rendkívüli ráutaltságot szemlélteti.

A korábbi évtizedektől eltérően a belső régiók gazdasági teljesítménye gyorsabban növekedett, mint a tengerparti területeké. Noha az egyenlőtlenségek mérséklését bizonytalanságok övezik, a Gini-együttható továbbra is magas – bár 2008 óta csökken, ami az egyensúlytalanságok visszaszorulására utal. *Li (2013)* eredményei szerint a mezőgazdaság fejlesztése elengedhetetlen volt az átalakulási időszakban és jelentősen befolyásolta a vidéki–városi egyenlőtlenséget. Kínának törekednie kell az egyensúlytalanságok enyhítésére a földtulajdonnal kapcsolatos reformok és a termelékenység javítása révén.

A kínai pénzügyi szektor gyengeségei szembetűnőek. A bőséges és olcsó hitelek támogatták ugyan a gazdasági növekedést az elmúlt évtizedekben, azonban az ala-

csony megtérülésű beruházások finanszírozása és a tőke nem hatékony allokációja komoly egyensúlytalanságokat eredményezett. A pénzügyi rendszer torzulásai a kamatplafonhoz és az implicit garanciákhoz, mint a tőke nem hatékony allokációjának két legfontosabb tényezőjéhez kapcsolódnak (Anzoategui et al. 2015). Noha a betétikamat-plafont 2015 októberében hivatalosan eltörölték, további lépések szükségesek az állami vállalatok és a magánszektorbeli vállalatok hitelhez jutásával kapcsolatos egyenlőtlenségek megszüntetéséhez. Az implicit garancia definíciója szerint bizonyos hitelfelvevők kiváltságos hitelhez jutási lehetőséget élveznek, így a hitelezési döntések torzulnak, és a rendszer az állami vállalatokat részesíti előnyben. Az implicit garanciák felszámolása támogatná a tőke hatékony allokációját és a gazdasági növekedést, mindemellett az alacsony termelékenységű vállalatok kivonulását eredményezné.

Hasan és Zhu (2016) kiemeli a politika egyre növekvő szerepét a vállalati döntéshozatalban. Egy megcélzott tőkeszerkezetre való átállás sebessége indikátorként szolgálhat a pénzügyi rugalmasság mérésére. A szorosabb politikai kapcsolatok a tőke és az esetleges pénzügyi segítség alacsonyabb költsége miatt gyorsabb átállást eredményezhetnek, míg a nem optimális döntések és az állami befolyás lassabbat. A pénzügyi stabilitást és a hitelezés bővülését a bankokba vetett bizalom is befolyásolja. Fungáčová és Weill (2016) szerint a bankokba vetett bizalom Kínában az egyik legerősebb. Az eredményeik szerint ebben fontos szerepet játszhat számos szociodemográfiai tényező, ugyanakkor az információkhoz való hozzáférés mértéke nem szignifikáns. A vidéki lakóhely és a kommunista párti tagság, valamint a bankokba vetett bizalom között negatív összefüggést mutattak ki. A pénzügyi rugalmasság megteremtése elengedhetetlen a termelékenység növekedéséhez, valamint a magánszektor teljesítményének a tőkéhez való könnyebb hozzáféréseken keresztüli emelkedéséhez.

4. Következtetések

A Kínai Népköztársaság az elmúlt évtizedekben gyors ütemben zárkózott fel a fejlett gazdaságokhoz, amit a kiemelkedő mértékű gazdasági növekedés támogatott. Az egy főre jutó GDP jelentős növekedésével párhuzamosan komoly egyensúlytalanságok alakultak ki, amelyek elsősorban a kiegyensúlyozatlan szerkezetben végbemenő gazdasági növekedésnek, a pénzügyi rendszer torzulásainak, valamint a rugalmatlan szabályozásnak és kormányzati politikának tulajdoníthatók. Kína fenntartható gazdasági növekedésének biztosításához elengedhetetlen az egyensúlytalanságok enyhítése, különösen a válság kitörése után tapasztalható lassuló növekedési ütem fényében. Az „új norma” újabb kihívásokat eredményezhet, ugyanakkor a lakossági fogyasztás irányába történő elmozdulás, a termelékenység emelkedése és a magasabb hozzáadott értékű termelés elérése biztosíthatja a fenntartható felzárkózást, összhangban az egyenlőtlenségek mérséklődésével. A növekedésemélet és

az empirikus tapasztalatok alapján a hazai innováció és felsőoktatás támogatása, az intézményi környezet fejlesztése, a piacliberalizáció és a pénzügyi rugalmasság megteremtése szintén előfeltételei a közepes jövedelmi csapda elkerülésének és a gazdasági felzárkózás fenntartásának.

Felhasznált irodalom

- Agenor, P.R. – Canuto, O. (2012): *Middle-income growth traps*. Policy Research Working Paper Series 6210, The World Bank.
- Aiyar, S. – Duval, R. – Puy, D. – Wu, Y. – Zhang, L. (2013): *Growth Slowdowns and the Middle-Income Trap*. IMF Working Papers 13/71, International Monetary Fund.
- Anzoategui, D. – Chivakul, M. – Maliszewski, W. (2015): *Financial Distortions in China: A General Equilibrium Approach*. IMF Working Papers 15/274, International Monetary Fund.
- Baldwin, R. (2012): *Global supply chains: Why they emerged, why they matter, and where they are going*. CEPR Discussion Paper No. 9103, August 2012.
- Batson, A. – Zhang, J. (2011): *The great rebalancing (I)–does China invest too much?* GK Dragonomics kutatási jegyzet.
- Bernard, A. – Durlauf, S.N. (1996): *Interpreting Tests of the Convergence Hypothesis*, *Journal of Econometrics*. 71 (1–2), pp. 161–173.
- Bloom, D.E. – Williamson, J.G. (1998): *Demographic transitions and economic miracles in emerging Asia*. The World Bank Economic Review, 12(3).
- Brandt, L. – Kambourov, G. – Storesletten, K. (2016): *Barriers to Entry and Regional Economic Growth in China*. Conference on China's Financial Markets and the Global Economy, Suomen Pankki, 16 September 2016.
http://www.suomenpankki.fi/bofit_en/tutkimus/tyopajat/Documents/China2016/BKS_2016_09_16_Finland%20%281%29.pdf Letöltés ideje: 2016. szeptember 19.
- Cai, F. (2015): *How to tackle the slowdown of potential growth rate in China?*. China Finance and Economic Review, 3(1).
- Dollar, D. – Wei, S.J. (2007): *Das (wasted) Kapital: firm ownership and investment efficiency in China*. NBER Working Papers 13103, National Bureau of Economic Research, Inc.
- Dorrucci, E. – Pula, G. – Santabábara, D. (2013): *China's Economic Growth and Rebalancing*. Occasional Paper Series 142, European Central Bank.
- Durlauf, S.N. – Johnson, P.A. – Temple, J.R.W. (2006): *Growth Econometrics*. in Aghion P. – Durlauf, S. N. (eds) *Handbook of Economic Growth*. Amsterdam: North Holland.

- Eichengreen, B. – Park, D. – Shin, K. (2012): *When Fast-Growing Economies Slow Down: International Evidence and Implications for China*. Asian Economic Papers, MIT Press, Vol. 11(1), pp. 42–87, February.
- Eichengreen, B. – Park, D. – Shin, K. (2013): *Growth Slowdowns Redux: New Evidence on the Middle-Income Trap*. NBER Working Papers 18673, National Bureau of Economic Research, Inc.
- Fang, C. – Yang, L. (2013): *The End of China's Demographic Dividend: The Perspective of Potential GDP Growth*. In: Garnaut, R. – Song, L. – Fang, C. (eds): *China: A New Model for Growth and Development*. Canberra: ANU E-Press and Beijing: China Academy of Social Sciences Press.
- Felipe, J. – Abdon, A. – Kumar, U. (2012): *Tracking the Middle-income Trap: What Is It, Who Is in It, and Why?* Economics Working Paper Archive wp_715, Levy Economics Institute.
- Fungáčová, Z. – Weill, L. (2016): *Trusting Banks in China*. Conference on China's Financial Markets and the Global Economy, Suomen Pankki, 16 September 2016.
http://www.suomenpankki.fi/bofit_en/tutkimus/tyopajat/Documents/China2016/trust-china_September2016.pdf Letöltés ideje: 2016. szeptember 19.
- Galor, O. (1996): *Convergence? Inferences from Theoretical Models*. Economic Journal, 106(437), pp. 1056–1069, July.
- Garnaut, R. – Fang, C. – Song, L. (2013): *China's New Strategy for Long-term Growth and Development: Imperatives and Implications*. In: Garnaut, R. – Song, L. – Fang, C. (eds): *China: A New Model for Growth and Development*. Canberra: ANU E-Press and Beijing: China Academy of Social Sciences Press.
- Hasan, I. – Zhu, Y. (2016): *Politics and Financial Flexibility: an Empirical Investigation*. Conference on China's Financial Markets and the Global Economy, Suomen Pankki, 16 September 2016.
http://www.suomenpankki.fi/bofit_en/tutkimus/tyopajat/Documents/China2016/Hasan_ZHU.pdf Letöltés ideje: 2016. szeptember 19.
- Huang, Y. – Cai, F. (2010): *Debating China's Lewis Turning Point*. China Economic Journal, Vol. 3, No. 2.
- Huang, Y. (2012): *Beyond the Miracle—Great Wave of Consumption Upgrading*. January, Barclays, Hong Kong.
- Huang, Y. – Fang, C. – Xu, P. – Qin, G. (2013): *The New Normal of Chinese Development*. In: Garnaut, R. – Song, L. – Fang, C. (eds): *China: A New Model for Growth and Development*. Canberra: ANU E-Press and Beijing: China Academy of Social Sciences Press.

- IMF (2016): *World Economic Outlook Update July 2016: Uncertainty in the Aftermath of the U.K. Referendum*. International Monetary Fund, Washington, D.C. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/update/02/pdf/0716.pdf> Letöltés ideje: 2016. szeptember 18.
- Koopman, R. – Powers, W. – Wang, Z. – Wei, S.J. (2010): *Give Credit Where Credit Is Due: Tracing Value Added in Global Production Chains*. NBER Working Papers 16426, National Bureau of Economic Research, Inc.
- Koopman, R. – Wang, Z. – Wei, S.J. (2014): *Tracing Value-added and Double Counting in Gross Exports*. *American Economic Review*, 104(2): 459–494.
- Kuznets, S. (1966): *Modern Economic Growth*. New Haven: Yale University Press.
- Li, Z. (2013): *China's Agricultural Development: Achievements and Challenges*. In: Garnaut, R. – Song, L. – Fang, C. (eds): *China: A New Model for Growth and Development*. Canberra: ANU E-Press and Beijing: China Academy of Social Sciences Press.
- Li, D. – Xu, S. (2012): *The Rebalancing of the Chinese Economy*. CCER-NBER conference on the Chinese economy, Peking University, 25–26 June, Beijing.
- Lin, J. (2011): *Demystifying the Chinese economy*. Cambridge University Press.
- Maddison, A. (1982): *Phases of Capitalist Development*. New York: Oxford University Press.
- Maddison, A. (2007): *Chinese Economic Performance in the Long Run: AD 960-2030*. OECD Development Centre, Paris.
- Maddison, A. (2010): *Historical Statistics of the World Economy: 1-2008 AD*. <http://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/> Letöltés ideje: 2016. szeptember 12.
- OECD (2014): *Perspectives on Global Development 2014: Boosting Productivity to Meet the Middle-Income Challenge*. OECD.
- OECD (2016a): *Economic Outlook for Southeast Asia, China and India 2016: Enhancing Regional Ties*. OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/saeo-2016-en> Letöltés ideje: 2016. október 20.
- OECD (2016b): *OECD Economic Outlook*. Volume 2016 Issue 1, OECD Publishing, Paris. http://dx.doi.org/10.1787/eco_outlook-v2016-1-en Letöltés ideje: 2016. szeptember 18.
- Perez-Sebastian, F. (2007): *Public Support to Innovation and Imitation in a Non-Scale Growth Model*. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 31 (December 2007), pp. 3791–3821.
- Perkins, D. – Rawski, T.G. (2008): *Predicting the Chinese Economy by 2025*, in Brandt, L. – Rawski, T. G. (eds) *China's Great Economic Transformation*. Cambridge University Press.

- Pritchett, L. – Summers, L.H. (2014): *Asiaphoria Meets Regression to the Mean*. NBER Working Papers 20573, National Bureau of Economic Research, Inc.
- Ramsey, F.P. (1928): *A Mathematical Theory of Saving*. *Economic Journal*, 38(152), pp. 543–559, December.
- Ranis, G. (2004): *Arthur Lewis' Contribution to Development Thinking and Policy*. Yale University Economic Growth Center Discussion Paper No. 891 (August).
- Rohwer, J. (1995): *Asia Rising*. Touchstone, Rockefeller Center, Simon & Schuster, New York.
- Rodrik, D. (2016): *Premature deindustrialization*. *Journal of Economic Growth*. Volume 21, Issue 1, pp. 1–33.
- Solow, R.M. (1956): *A Contribution to the Theory of Economic Growth*. *The Quarterly Journal of Economics*, 70(1), pp. 65–94.
- Williams, J.C. (2013): *Rebalancing the Economy: A Tale of Two Countries*. FRBSF Economic Letter, Federal Reserve Bank of San Francisco, Issue Nov. 12.
- Williamson, J.G. (1998): *Growth, distribution and demography: Some lessons from history*. *Explorations in Economic History*, 35(3).
- World Bank (2015): *Updated Income Classifications*. <http://data.worldbank.org/news/2015-country-classifications> Letöltés ideje: 2016. szeptember 12.
- World Economic Forum (2016): *The Global Competitiveness Report 2015–2016*. http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf Letöltés ideje: 2016. szeptember 12.
- Xuequan, M. (2014): *China should adapt to new norm of growth: Xi*. Xinhuanet News Website. http://news.xinhuanet.com/english/china/2014-05/10/c_126484869_2.htm Letöltés ideje: 2016. október 18.
- Ye, M. – Meng, B. – Wei, S.J. (2015): *Measuring Smile Curves in Global Value Chains*. IDE Discussion Paper No. 530.